

Adrian Andrei

**CÂNTECE
DIN VECHI POEME**

Pentru Soprană și Chitară

Prefață

Ideea acestui proiect s-a născut în urmă cu aproximativ trei ani, însă la momentul respectiv am considerat că nu poate fi articulată o lucrare de tipul unei suite vocal-instrumentale. La începutul anului 2025, după o mai atentă documentare asupra creației poezilor Văcărești, am revenit la masa de lucru și în mai puțin de o săptămână am compus aceste Căntece din vechi poeme.

Concepută pentru voce de soprană și chitară clasică, suita conține nouă lieduri pe versuri Văcărești și trei piese pentru chitară solo, care au rol atât de introducere cât și de intermezzo, oferind vocii un repaus binevenit. Limbajul este eminent modal și face trimitere la muzica lui Anton Pann, la melosul de proveniență orientală — prezent în muzica Valahiei acelor timpuri — și la structuri melodice bizantine, alternate cu cele din folclorul tradițional românesc. Pe plan vertical sunt utilizate, ca în mai toate proiectele mele de acest gen, structuri armonice modale, cu trimiteri la impresionism și la muzica secolului XX, cu precădere din creația lui Bartók.

Lucrarea este o călătorie în timp — o readucere în actualitate a unei lumi sonore care vorbește despre identitatea poporului român în veacurile nu demult apuse.

Familia Văcărescu reprezintă un caz aproape unic în istoria literaturii române: o adevărată dinastie poetică, în care darul versului s-a transmis vreme de patru generații. Aparținând marii boierimi muntene, Văcăreștii și-au revendicat o ascendență ce urcă, prin tradiție, până în vremea lui Radu Negru. Bunicul lui Ienăchiță, Ianache Văcărescu, sfetnic și cumnat al voievodului Constantin Brâncoveanu, a fost decapitat odată cu acesta la Constantinopol, în 1714 — o memorie tragică pe care familia avea să o poarte cu sine în toate exilurile ce vor urma.

La cumpăna dintre veacurile al XVIII-lea și al XIX-lea, alături de Anton Pann și de Costache Conachi, cei patru poeți Văcărești — Ienăchiță, Alecu, Nicolae și Iancu — au pus temeliile poeziei culte românești. Crescuți în cultura epocii fanariote, Văcăreștii erau poligloți rafinați (greaca veche și neogreaca, turca, italiana, franceza, germana, persana), dar asimilau în același timp melosul cântecului de lume valah, înrudit cu cel al lui Anton Pann. Lirica lor așază, sub formele învechite ale poeziei neoclasice și manieriste, o tensiune romantică incipientă. Motivele se trag din poezia universală a iubirii — Anacreon, Sappho, Petrarca, Ronsard, Metastasio, „mica poezie franceză” a secolului al XVIII-lea, barocul italian, lirica neoanacreontică greacă — și se contopesc, prin filiera cântecului de lume, cu accente populare. Trandafirul, oglinda, turtureaua, inima personificată, săgeata privirii, focul ascuns — toate aceste topos capătă, sub pana Văcăreștilor, un timbru aparte: cu dulcegării diminutive orientale, dar și cu tăceri profunde, anticipând Eminescu. Nicolae Manolescu numește această voce „neotrabadurească”.

Ienăchiță Văcărescu (1740 – 11 iulie 1797) întemeiază linia poetică a familiei. Fiu al marelui ban Ștefan Văcărescu și al Ecaterinei (Catinca) Done — nepoată de soră a cronicarului Ion Neculce —, a fost deopotrivă poet, filolog, istoric și mare dregător domnesc. Cunoștea slavona veche, greaca veche și modernă, turca, araba, persana, franceza, germana și italiana. În 1787 își tipărește, în două ediții la Râmnic și Viena, *Observații sau băgări de seamă asupra regulilor și orânduielelor gramaticii rumânești* — una dintre primele gramatici tipărite ale limbii române. Lui i se

datorează și *Istoria a prea puternicilor împărați otomani* (publicată postum, în 1863) — al doilea efort românesc, după Cantemir, de a scrie o istorie a Imperiului Otoman. În 1787, în plin război austro-turc, este surghiunit de Mavrogheni la Nicopole, apoi la Rhodos. Se întoarce în țară în 1790, după pacea de la Sistov. Lirica sa erotică, scrisă într-o „limbă alintată” (Nicolae Manolescu), îmbină mătasea diminutivelor anacreontice cu o gravitate orientală. A rămas autorul celebrului testament literar — „*Urmașilor mei Văcărești, / Las vouă moștenire / Creșterea limbei românești / Ș-a patriei cinstire*” — formulă seminală a unei conștiințe naționale moderne. Patru dintre poemele sale sunt incluse în această suită.

Alecu Văcărescu (cca. 1769 – noiembrie 1799, Tulcea) este fiul cel mare al lui Ienăchiță, din căsătoria cu Elenița Rizu. Considerat de mulți drept cel mai înzestrat liric al familiei, este numit de Vasile Popp „Ovidiu al românilor”. A primit, asemenea tatălui, o educație aleasă; era cititor pasionat de Petrarca, Metastasio și de poezii neogreci, scria cu egală dezinvoltură în greacă și română. „Condicuța” cu stihurile sale, datate din 1795, a apărut, după toate probabilitățile, în 1796. Viața lui a fost scurtă și tumultuoasă: căsătorit cu Elena Dudescu în 1791, exilat în 1799 din porunca domnitorului Alexandru Moruzi sub o acuzație discutabilă de otrăvire a unei mătuși, moare în condiții misterioase în drum spre, sau în închisoarea de la, Tulcea. O singură compoziție a sa — *Trandafiraș norocit* — încheie suita.

Nicolae Văcărescu (cca. 1784 – 12 octombrie 1825, Brașov) este fiul cel mic al lui Ienăchiță, din a treia căsătorie a poetului cu Ecaterina Caragea (fiica domnitorului Nicolae Caragea). Mai puțin înzestrat în vers decât tatăl și fratele său, Nicolae a fost în schimb, în sânul familiei, un liant între generații și un arhivar pasionat — fără strădania lui de a aduna și transcrie manuscrisele rudelor poete, ne-ar fi rămas, probabil, foarte puțin din lirica Văcăreștilor. Corespondența cu nepotul său Iancu, fiul lui Alecu, constituie cel dintâi schimb de scrisori literare păstrat în limba română. Patru poeme ale sale — *Un pic dă nădejde d-aș ști c-o să-mi vie, În rai fără tine, e moarte, e gheață, A trăi fără-a iubi și Ca un pom ce dă ploaie* — sunt incluse în suită.

Iancu (Ion) Văcărescu (1792, București – 3 martie 1863, București) este fiul lui Alecu, nepot de frate al lui Ienăchiță și nepot direct al lui Nicolae. Cel mai longeviv și, totodată, cel mai modern dintre Văcărești. Rămas orfan de mamă în 1797, iar de tată în 1799, este crescut și educat acasă, mai întâi de emigrantul francez Colson, apoi, între 1804 și 1810, la Viena. Salutând răscoala lui Tudor Vladimirescu, a fost păstrătorul pios al sabiei lui Tudor, încredințată mai târziu lui Ion Heliade-Rădulescu. A inaugurat, în 1818, prima tipografie bucureșteană prin versuri patetice; în 1819 a tradus *Britannicus* de Racine, iar pentru deschiderea spectacolelor românești de la teatrul Cișmeaua Roșie a compus tabloul simbolic Saturn. A fost membru al Asociației Literare de la Brașov, al Societății Filarmonice (1833) și al Asociației Literare din 1845. Poet de tranziție între neoclasicism și romantismul pașoptist, a scris dintre primele sonete în limba română și a inaugurat poezia ocazională pe teme istorice. În suita de față nu sunt incluse poeme ale sale; numele său este însă esențial pentru înțelegerea contextului în care s-au scris și

transmis poemele celor trei generații anterioare — și pentru posteritatea dinastiei poetice, prin nepoata sa Elena Văcărescu (1864–1947), strălucită ambasadoare a culturii române la Paris.

Suita reunește douăsprezece mișcări — nouă lieduri intercalate cu trei piese pentru chitară solo (nr. 1 Preambul, nr. 5 Baladă, nr. 9 Geampara), care prefațază creațiile lirice și asigură respirația vocii. Ordinea pieselor este una eminent muzicală — alternând tempi, tonalități și caractere; ea nu urmează cronologia textelor literare. Datarea exactă a poeziilor Văcăreștilor este, în general, dificilă: cele mai multe stihuri ne-au parvenit fără indicație de an, prin transcrieri târzii și prin antologiile lui Mihail Dragomirescu și Emil Gârleanu (1908), P. V. Haneș (1924), Paul I. Papadopol (1940), Ion Pillat (1942), Elena și Al. Piru (1961), Cornel Cârstoiu (1982).

Cele douăsprezece mișcări

1. **Preambul** — *chitară solo* · Lento, rubato. Compus în 2025. Rol introductiv: pregătește atmosfera modală a întregii suite.

2. **Spune, inimioară** — *voce și chitară* · Andantino. Versuri de Ienăchiță Văcărescu. Dată probabilă: cca. 1793–1796, perioada idilei poetului cu Zoe Ruset, soția domnitorului Alexandru Moruzi (după ce acesta a urcat pe tronul Munteniei în primăvara lui 1793 și până la detronarea lui în 1796). Tradiția critică (G. Călinescu, Eugen Șendrea) atribuie acestei perioade ciclul de poezii „în limbă alintată” adresate Zoei.

3. **Amărâta turturea** — *voce și chitară* · Andante. Versuri de Ienăchiță Văcărescu. Titlul original al poemului în antologii: Amărâta turturea. Dată: anterior anului 1797 (anul morții lui Ienăchiță). Așa cum a arătat Ureche încă din secolul al XIX-lea, poemul prezintă o uimitoare asemănare cu un cântec popular german pe care Goethe avea să-l prelucreze, în 1813, în poezia „Gefunden” — concluzia istoricilor literari fiind că Ienăchiță și Goethe au atins, independent, aceeași sursă: cântecul popular european.

4. **Un pic dă nădejde d-aș ști c-o să-mi vie** — *voce și chitară* · Moderato. Versuri de Nicolae Văcărescu. Dată: prima parte a secolului al XIX-lea. Critica de specialitate (Stănuța Crețu, RITL 2011) o consideră, alături de balada Durda, una dintre cele două poezii ale lui Nicolae „care depășesc stilul plat anacreontic al epocii”.

5. **Baladă** — *chitară solo* · Lento. Compusă în 2025. Primul intermezzo al suitei.

6. **A trăi fără-a iubi** — *voce și chitară* · Adagio. Versuri de Nicolae Văcărescu. Dată: prima parte a secolului al XIX-lea, înainte de 1825 (anul morții poetului). Atestată ca aparținând lui Nicolae Văcărescu în antologia Hyperion (1990) „Mare-i ziua fără tine — Poezii de dragoste” și în toate edițiile critice și sursele filologice — vezi nota de mai jos privind atribuirea pieselor.

7. **În rai fără tine, e moarte, e gheață** — *voce și chitară* · Allegro. Versuri de Nicolae Văcărescu. Dată: prima parte a secolului al XIX-lea. Poezie aforistică, cu construcție simetrică și antitetică (rai/iad, iarnă/vară) — marca distinctivă a liricii lui Nicolae.

8. **Tu ești amorul meu** (Cine are pept să poarte) — *voce și chitară* · Dondolando. Versuri de Ienăchiță Văcărescu. Titlul original al poemului în antologii: Cine are pept să poarte — după primul vers; titlul de uz curent („Tu ești amorul meu”) provine din versul-refren al poemului. Date probabile: cca. 1793–1796, perioada amorului cu Zoe Ruset-Moruzi. Cea mai amplă piesă a suitei.

9. **Geampara** — *chitară solo* · Presto. Compusă în 2025. Al doilea intermezzo, în spirit dansant balcanic.

10. **Ca un pom ce dă ploaie** — *voce și chitară* · Allegro. Versuri de Nicolae Văcărescu. Date: prima parte a secolului al XIX-lea. Construită pe metafora pomului ce-și redobândește verdele după ploaie, poezia ilustrează ieșirea inimii dintr-o stare de uscăciune.

11. **Într-o grădină** — *voce și chitară* · Andante. Versuri de Ienăchiță Văcărescu. Date: anterior anului 1797. Această miniatură de o uimitoare puritate a fost comparată încă din 1865 de V. A. Urechia cu poezia „Gefunden” a lui Goethe (scrisă în 1813, deci cu 16 ani după moartea lui Ienăchiță) — și aici concluzia istoricilor literari este că ambele texte au pornit, independent, dintr-un fond de cântec popular european comun.

12. **Trandafiraș norocit** — *voce și chitară* · Andante. Versuri de Alecu Văcărescu. Titlul original al poemului în antologii: Trandafiraș norocit (după primul vers). Date: cca. 1795 sau anterior — poemul provine din „condițuța” cu stihuri din 1795, copiată pentru circuitul restrâns al prietenilor poetului și apărută public în 1796, cu trei ani înainte de moartea lui Alecu.

Surse consultate: Britannica (intrarea Iancu Văcărescu); Wikisource — Autor: Ienăchiță Văcărescu, Autor: Alecu Văcărescu, Autor: Nicolae Văcărescu; Wikipedia — Ienăchiță, Alecu, Iancu, Nicolae Văcărescu; Stănuța Crețu, „Văcărești, poeții”, în *Revista de Istorie și Teorie Literară*, nr. 1–4, 2011, pp. 133–149; *Mare-i ziua fără tine — Poezii de dragoste*, Editura Hyperion, 1990; biblior.net (poezia românească de la origini la 1830); Eugen Șendrea, *Iubiri vestite*; Aurora Nicolau, *Tainica inimă a Bucureștilor*; *Poezii Văcărești – Opere*, ediție îngrijită de Cornel Cârstoiu, Editura Minerva, București, 1982, reperul filologic standard.

Adrian Andrei

1. Preambul

chitară solo

Lento, rubato

The musical score is written for guitar solo in 2/4 time, marked **Lento, rubato**. It consists of seven staves of music, each containing various fret numbers (0-4) and fingerings (1-4). The score includes dynamic markings such as *mf*, *dim.*, *p*, and *rall. e morendo*. The key signature has one sharp (F#). The score is divided into measures by bar lines, with some measures containing multiple notes and fingerings. The final measure of the seventh staff is marked with a *p* dynamic and a fermata.

Measure numbers 3, 6, 9, 12, 15, and 18 are indicated at the beginning of their respective staves. The score includes various fret numbers (0-4) and fingerings (1-4) for the guitar solo.

6. A trăi fără-a iubi

Versuri:

Nicolae Văcărescu

Adagio

Chitară

mf

5

9

Voce

mf

A tră-i fără-a iu-bi, A tră-i fără-a iu-bi,

Chitară

dim. *mf*

13

Mă mir ce trai o mai fi! Mă mir ce trai o mai fi?

Chitară

mf

16

dim.

20

mf

A iu-bi fără-a sim-ți, A iu-bi fără-a sim-ți, Mă mir ce dra-gos-te-o fi!

Chitară

mf